

8. Model va modellashtirish asoslari

Akademik litseylar uchun qisqa atamalar glossariysi

Ushbu glossariy mavzuni o'zlashtirishda uchraydigan asosiy tushunchalarni sodda va aniq izohlar bilan bayon qiladi.

No	Atama	Izoh	Qo'llanishi
1	Model	Haqiqiy obyekt, jarayon yoki hodisaning muhim xususiyatlarini aks ettiruvchi soddalashtirilgan tasviri.	Yer globusi Yer sharining modeli hisoblanadi.
2	Modellashtirish	Obyekt yoki jarayonni model orqali o'rganish va tahlil qilish jarayoni.	Ob-havo prognozi kompyuter modellashtirishiga asoslanadi.
3	Axborot modeli	Obyekt haqida ma'lumotlarni jadval, matn, sxema yoki diagramma ko'rinishida ifodalash.	O'quvchi haqidagi anketa axborot modeli bo'lishi mumkin.
4	Matematik model	Obyekt yoki jarayonni formula, tenglama va sonlar orqali ifodalash.	Harakat masalasi tezlik, vaqt va masofa formulasi bilan modellanadi.
5	Kompyuter modeli	Kompyuter dasturi yordamida yaratilgan va tajriba o'tkazish mumkin bo'lgan model.	Simulyatsiya dasturida transport oqimini modellashtirish mumkin.
6	Grafik model	Obyekt yoki jarayonni rasm, chizma, diagramma yoki grafik orqali ko'rsatish.	Tashkilot tuzilmasi sxemasi grafik modeldir.
7	Imitatsion model	Jarayonning vaqt bo'yicha kechishini tajriba tarzida takrorlaydigan model.	Navbat kutish tizimini simulyatsiya qilishda ishlatiladi.
8	Statik model	Vaqt bo'yicha o'zgarmaydigan holatni ifodalovchi model.	Binoning chizmasi statik modelga misol bo'ladi.
9	Dinamik model	Vaqt o'tishi bilan o'zgaradigan jarayonni ifodalovchi model.	Aholi sonining yillar bo'yicha o'sishi dinamik modeldir.
10	Parametr	Model natijasiga ta'sir qiluvchi o'zgaruvchi kattalik.	Tezlik, narx yoki harorat model parametri bo'lishi mumkin.
11	Simulyatsiya	Model yordamida haqiqiy jarayonni tajribada takrorlash.	Dasturda tajriba o'tkazib natijani oldindan ko'rish mumkin.
12	Abstraksiyalash	Obyektning muhim belgilarini ajratib, ikkinchi darajali tafsilotlarni e'tibordan chetlashtirish.	Xaritada faqat yo'llar va shaharlar ko'rsatilishi abstraksiyadir.
13	Tizim	O'zaro bog'langan qismlardan tashkil topgan butunlik.	Kompyuter, tarmoq yoki ekologik muhit tizim bo'lishi mumkin.
14	Tizimli tahlil	Tizim qismlari, bog'lanishlari va vazifalarini izchil o'rganish.	Maktab boshqaruv jarayonini tahlil qilishda qo'llanadi.
15	Algoritmik model	Jarayonni qadamlar ketma-ketligi ko'rinishida tasvirlash.	Ovqat tayyorlash retsepti algoritmik modelga o'xshaydi.
16	Blok-sxema	Algoritm yoki jarayonni geometrik shakllar va strelkalar orqali ifodalash.	Dastur algoritmini tushuntirishda ishlatiladi.

№	Atama	Izoh	Qo'llanishi
17	Validatsiya	Model haqiqiy jarayonga qanchalik mosligini tekshirish.	Natija real ma'lumotlar bilan solishtiriladi.
18	Prognozlash	Model asosida kelajakdagi holat yoki natijani oldindan taxmin qilish.	Savdo hajmini keyingi oy uchun prognoz qilish mumkin.
19	Optimallashtirish	Berilgan shartlarda eng yaxshi yechimni topish jarayoni.	Eng qisqa yo'lni topish optimallashtirish masalasidir.
20	Vizualizatsiya	Model natijalarini grafik, jadval yoki diagramma orqali ko'rsatish.	Natijani grafikda ko'rsatish tahlilni osonlashtiradi.